

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Revoluce v evidenci o skutečných majitelích, nebo planý poplach?

Soudní dvůr Evropské unie zčeřil právnícké vody rozsudkem, kterým rozhodl o neplatnosti ustanovení AML směrnice stanovující členským státům Evropské unie povinnost umožnit široké veřejnosti přístup k informacím uvedeným v registru skutečných majitelů. Stačilo pár dnů a ve veřejném prostoru se s trochou nadsázky nemluvilo o ničem jiném.

Co ale neplatnost části AML směrnice vlastně znamená? Přestane mít veřejnost přístup k informacím o skutečných majitelích? A co to v praxi znamená pro samotné společnosti, zůstává jim povinnost zjišťovat své skutečné majitele?

Skuteční majitelé lucemburských společností se soudní cestou domáhali omezení přístupu k informacím uvedeným v tamějším registru skutečných majitelů pouze na vnitrostátní orgány a úvěrové a finanční instituce. Tento požadavek jeden ze skutečných majitelů odůvodňoval mimo jiné svými častými cestami do zemí s nestabilními politickými režimy, vysokou obecnou kriminalitou a potenciálními riziky, kterým je v důsledku veřejnému přístupu k informacím o své osobě vystaven, například riziku únosu, násilí, nebo dokonce smrti. Nutno také dodat, že lucemburský registr obsahoval relativně podrobné informace o skutečných majitelích. Zatímco česká evidence skutečných majitelů obsahuje jen jméno a příjmení, rok a měsíc narození, státní příslušnost a stát pobytu, lucemburský registr zveřejňoval také celé datum narození, rodné číslo nebo i adresu skutečného majitele.

Cesta k Soudnímu dvoru Evropské unie

Lucemburský obvodní soud identifikoval potenciální neplatnost čl. 30 odst. 5 písm. c) IV. AML směrnice^[1] (ve znění V. AML směrnice^[2]) dle kterého mají členské státy povinnost zajistit, aby informace o skutečných majitelích byly vždy k dispozici jakékoli osobě z široké veřejnosti, a požádal Soudní dvůr Evropské unie („SDEU“) o rozhodnutí v předběžné otázce.

Omezení veřejného přístupu k informacím je přitom podle AML směrnice možné pouze za výjimečných okolností stanovených vnitrostátním právem, pokud by mohla být osoba zapsaná jako skutečný majitel vystavena nepřiměřenému riziku. A právě o výklad těchto pojmů byl SDEU v rámci předběžné otázky také požádán.

Rozhodnutí SDEU

SDEU došel k závěru, že posuzované ustanovení ukládající členským státům povinnost umožnit přístup do registru skutečných majitelů široké veřejnosti je neplatné.

Svůj závěr SDEU odůvodnil tím, že přístup široké veřejnosti k relativně podrobným informacím o skutečných majitelích nepřiměřeně zasahuje do práva na respektování soukromého a rodinného života a práva na ochranu osobních údajů zapsaných osob chráněných články 7 a 8 Listiny základních práv Evropské unie.

Podle SDEU totiž široce koncipovaný přístup umožňuje veřejnosti zpracovávat zveřejněné údaje také

z důvodů nesouvisejících s cílem dané regulace, tedy například ve snaze získat informace o finanční situaci dané osoby.

SDEU přitom nezakázal veřejnost obecně, avšak shrnul, že regulace musí naplnit následující podmínky: i) dodržení zásady legality; ii) respektování podstaty základních práv zaručených články 7 a 8 Listiny základních práv Evropské unie; iii) soulad s cílem obecného zájmu uznaného Unií a iv) dodržení vhodnosti, nezbytnosti a přiměřenosti zásahu. V posledních dvou bodech přitom AML směrnice neobstála.

Obecný zájem

Důvodem pro zveřejnění údajů mělo být podle odůvodnění AML směrnice zvýšení transparentnosti hospodářského a finančního prostředí v EU, a tedy vytvoření prostředí méně náchylného ke zneužití k účelům praní peněz a financování terorismu. Zásada transparentnosti vyplývající z primárního práva EU však podle SDEU cílí zejména na činnosti veřejné povahy, včetně použití veřejných prostředků, a nelze ji tak ve vztahu k soukromoprávním subjektům považovat za cíl obecného zájmu EU.

Proporcionalita

Z posouzení SDEU lze vyvodit, že by se k informacím o skutečném majiteli měly mít možnost dostat jen oprávněné osoby, tedy osoby, které do registru z nějakého důvodu nahlížet potřebují. Přitom SDEU nesouhlasil s námitkou, že tuto podmínku může být v praxi velice obtížné splnit, tedy že napříč celou EU bude velice obtížné nastavit takový přístup k informacím o skutečných majitelích, aby k nim opravdu měly přístup jen osoby, které svůj oprávněný zájem dokážou prokázat.

Přestože SDEU uznává, že například tisk a organizace občanské společnosti bojující proti praní špinavých peněz a financování terorismu podmínku oprávněného zájmu splňují, dle SDEU představuje tak široce koncipovaný přístup veřejnosti jako v posuzovaném případě závažný zásad do základních práv, který není kompenzován případnými výhodami oproti původnímu, omezenému přístupu. K tomu SDEU dodal, že tento nedostatek nezhojil ani požadavek na registraci osob nahlížejících do registru, jelikož tento mezikrok fakticky nijak nezabraňuje přístupu široké veřejnosti k informacím o skutečných majitelích.

Praktické dopady

S ohledem na neplatnost ustanovení AML směrnice o povinnosti zajistit, aby informace o skutečných majitelích byly k dispozici široké veřejnosti, tak v současnosti na úrovni EU chybí právní základ pro zpřístupnění informací o skutečných majitelích. Tím se regulace ochrany proti praní špinavých peněz a financování terorismu posunula o několik let nazpět.

To však automaticky neznamená, že jsou neplatné všechny navazující (lokální) právní úpravy o registrech skutečných majitelů. Z rozhodnutí SDEU stejně tak nelze automaticky vyvodit, že by právní osoby nadále neměly povinnost zjišťovat a oznamovat své skutečné majitele.

Problematická však bude (nepodmíněná) veřejnost a dostupnost informací o skutečných majitelích, přičemž podle veřejně dostupných informací již řada členských států EU na rozhodnutí SDEU zareagovala, a přestože od jeho zveřejnění uběhl sotva týden, začala své registry skutečných majitelů znepřístupňovat. České ministerstvo spravedlnosti sice zatím žádné kroky neučinilo a do české evidence skutečných majitelů je tak možné bez omezení nahlížet, ale i to se může v následujících dnech velice rychle změnit.

Můžeme tedy počítat s tím, že se v budoucnu dostaneme k informacím o skutečných majitelích?

Nejspíše ano, ale pravděpodobně ne tak snadno jako doposud - k informacím se nedostane každý, ale jen ten, kdo informace z nějakého důvodu bude potřebovat, tedy bude mít oprávněný zájem. Jakým způsobem budou nastaveny podmínky nahlížení a jak budeme prokazovat jejich splnění, je však ve hvězdách.

Rozhodnutí SDEU tak představuje hozenou rukavici evropským normotvůrcům, kteří - budou-li chtít na úrovni EU zajistit co největší dostupnost informací o skutečných majitelích - budou muset přijít s řešením, jak zajistit veřejnost informací, a přitom dodržet podmínky shrnuté v rozhodnutí SDEU. Lze přitom předpokládat, že v případě změny AML směrnice bude nutná také další úprava českého zákona o evidenci skutečných majitelů, jehož poslední novela, účinná od 1. října 2022, ještě ani nezaschl inkoust.

Mgr. Jana Hajdučková,
advokátní koncipientka

Mgr. Roman Fabiánek,
advokát

Deloitte.
Legal

[Deloitte Legal s.r.o., advokátní kancelář](#)

Churchill I
Italská 2581/67
120 00 Praha 2 - Vinohrady

Tel.: +420 246 042 100
e-mail: legalcz@deloittece.com

[1] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015

[2] Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2018/843 ze dne 30. května 2018

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [AI omnibus](#)